



Fig. 1. Gladsakse. Ydre, set fra Sydost.

E. M. 1941

GLADSAKSE KIRKE

SOKKELUNDS HERRED

Kirken nævnes som tilhørende Københavns Universitet allerede 1505¹. Den laa siden under Universitetet, indtil den overgik til Selveje 1. September 1934.

I Sognet ligger *Soborg Kirke*, opført 1913—14 (Arkitekt: Alfred Jørgensen). Bagsværd, nu ligeledes i Sognet, var i Middelalderen selvstændigt Sogn — det opføres som saadant o. 1370 i Roskildebispens Jordebog² — og havde sin egen Kirke. †*Bagsværd Kirke* blev nedbrudt 1537, hvilket ialt kostede Universitetet 239 Mark³, og Materialerne anvendtes til Istandsættelse af den gamle Bispegaard i København, da den skulde omdannes til Universitet⁴. Den skal ifølge et *Sagn* i sin Tid være blevet opført af en adelig Dame, fordi hendes og en anden Adelsfamilies Hunde ikke kunde forliges under Kirkegangen i Gladsakse⁵.

Kirken ligger sydligt i den gamle Del af Bebyggelsen, sammen med denne paa ret højtliggende Terræn. Kirkegaarden hegnes mod Vest af hvidtet, middelalderlig Kampestensmur, i hvis Yderside der ses en Del Kridtkvadere. Liggende, men nyere Mnr findes paa den vestligste Strækning mod Nord. Resten af Kirkegaardsmuren, i hvilken der er to store, ny-gotiske Portaler med Køre-

port og Laage, er helt moderne; Murværket, af Munkesten i Munkeskifte, staar blankt. 1750 var der dobbelt Stengærde ind mod Præstegaarden (Rgsk.).

Bygningen bestaar af romansk Skib med jævnbredt, sengotisk Kor, sengotisk Taarn samt Vaabenhus fra Tiden efter Reformationen. Orienteringen har sydlig Afvigelse.

Af det oprindelige, romanske Anlæg staar nu kun Skibet, hvis o. 4,5 m høje Mure hovedsagelig er af *raa og kløvet Kamp*, men foruden enkelte Blokke af *skaansk Sandsten*, heraf to i Nordøsthjørnet, er der i betydelig Udstrækning anvendt *Kridtkvadre*, ikke alene til Døre og Vinduer, men ogsaa fra Hjørnerne og langt ind paa de nederste Partier af Langmurene. Et oprindeligt, stærkt ødelagt Vindue (Bredde o. 52 cm) spores midt i søndre Langmur; det tilsvarende Nordvindue, der er bedre bevaret, men delvis dækket af Vaabenhustaget, sidder lidt forskudt mod Vest. De øvrige Vinduer samt Syddøren er forsvundet, mens Norddøren endnu er i Brug. Den er rundbuet, ogsaa indvendig, hvor dens brede Smige vistnok er muret af Kridt og romanske; udvendig er de oprindelige Forhold derimod forstyrret ved Indsætningen af en nymodens Dørfløj, og her dækkes Murværket af tyk, moderne Puds. Det er derfor umuligt uden Udhugning at afgøre, om den romanske Portal af skaansk Sandsten (Fig. 5), der omrammer Vaabenhusindgangen, stammer fra Kirkens Norddør eller er hidført andetsteds fra. Maalene kunde nok passe, og Portalkvadrenes ubearbejdede Yder-Ender viser, at de er hugget til Indsætning i en Mur af relativt utildannet Materiale. Sikkert er i hvert Fald, at Portalen er et Import-stykke fra Skaane⁶, til hvilket der ikke findes noget helt tilsvarende paa denne Side af Øresund. Karm- og Stiksten har samme, rige Profil, regnet udefra: Platte, Karnis, lille Retkant-Led og Rundstav. Tympanet (Fig. 3), der før sad over Portalen, men nu er anbragt over Præstedøren i Koret, passer nøje til Portalens Bueslag, hvor det i sin Tid maa have været baaret, eventuelt af Konsoller, eller — mest sandsynligt — af en ekstra Karmfals. Det har en flad Randliste og inden for denne en mager Dekoration, bestaaende af et Processionskors, flankeret af to smaa, seksbladede Rosetter, og er hugget i en lidt lysere Sandsten end Portalkvadrene.

Ændringer og Tilføjelser. Henimod 1300 er Kirken blevet hvælvet. Fra denne Tid stammer Skibets to Fag Helstens, kuppelagtige, overvejende af Bindere murede *Krydshvælv*, som adskilles af en o. 105 cm bred, oprindelig vistnok falset Gjordbue. Denne bæres af falsede Piller, der har profilerede Udkræninger i forskellig Højde (Fig. 4). De o. 13 cm brede Ribber er tykt overpudsede, men deres femsidede Profil er dog sikkert gammel. Kapperne er indbygget i Væggene, hvor deres Forløb markeres af uregelmæssigt runde, Kvartstens Fremspring, ikke egentlige Skjoldbuer. Begge Hvælv er i stor Udstrækning ommurede (sml. S. 359 f.).

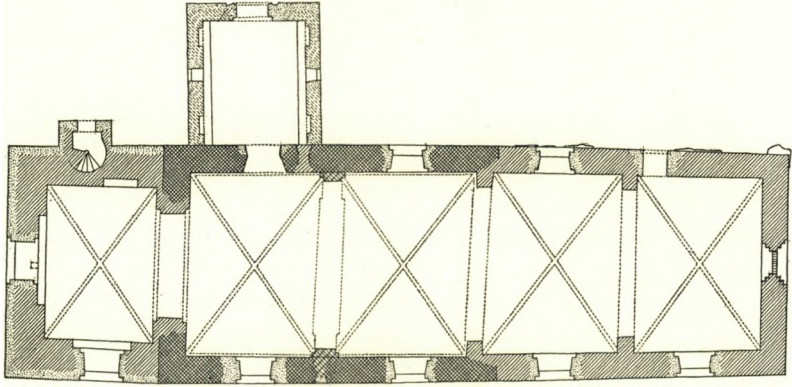


Fig. 2. Gladsakse. Plan. 1 : 300. Maalt af C. G. Schultz 1935.

Østforlængelse. I Slutningen af Middelalderen er det romanske Kor blevet nedrevet og Skibet forlænget to Fag mod Øst. Murene, i hvilke der mod Syd er eet, i Gavlen og mod Nord tre Bælter af Kridtkvadere, hvis enkelte Sten adskilles fra hinanden af Munkesten stillet paa Højkant, er af Munkesten i Munkeskifte paa Syld af delvis meget store, rejste Kampesten. Af oprindelige Vinduer er kun bevaret det brede, spidsbuede Østvindue, der udvendig har tre, indvendig to False. Det er blændet med Munkesten i Lysningen og staar som indvendig Niche, med Rester af stærkt skraanende Saalbænk (sml. Herlev S. 378). Om Præstedøren og dens Forgænger, se S. 362.

Det *Indre* dækkes af to samtidige, simple Krydshvælv, hvis puklede Kapper forsvinder i Væggene uden sikker Kontur; i Østhjørnerne løber de Halvstens Ribber af paa tværstillede Sten. Af Taggavlen er kun Indersidens nordre Halvdel middelalderlig, søndre Halvdel samt Toppen er ommuret med Munkesten i Krydsskifte, og det er vanskeligt at afgøre, om dens syv stigende Højblændinger er oprindelige eller fra 1600'rne. Deres fladrundbuede, af smaa Sten murede Afdækninger maa derimod afgjort være samtidige med den øverste Kamtak, der er kantet og afdækket med Sandsten og kronet af en ægformet Sandstensvase mellem to bruskbarokke Volutter. Paa Vasens Sokkel Aarstallet 1650. De øvrige Kamtakker, fire til hver Side, er af Munkesten og fandtes vistnok allerede 18647. Stort ældre kan de dog næppe være, ikke mindst, fordi man af Top-Kamtakkens Sandstensforsiringer kan slutte, at ogsaa Resten af Gavlkammen har været i Renaissance-Maner, kantet med Sandsten og snarest med svajede Konturer.

Fra o. 1650 stammer sikkert ogsaa omfattende Forstærkninger og Ommuringer af Kirkens Hvælv, foretaget med smaa Sten. Bortset fra Partiet nær-



M. M. 1912

Fig. 3. Gladsakse. Romansk Tympanon (S. 358).

mest Issepunktet er nordre og søndre Kappe i Skibets Vesthvælv helt fornyet, og i det tilstødende Østhvælv er alt ommuret med Undtagelse af en smal Stribe langs Ribberne. Ogsaa Gjordbuen mellem disse to Hvælv maa være fornyet, men uden Pudsafbankning er det ikke muligt at angive i hvor stor Udstrækning. Den slutter dog saa plumpt til Pillens Hulkelfprofil, at hele Bueundersiden maa være ny, og den Antydning af Fals, der endnu er bevaret nær Vederlaget, er lidt højere oppe udlignet med to Udkragninger, hvoraf den inderste er rundet. Kirkens to østre Gjordbuer, der har en mærkelig, kantet Form og hviler paa retkantede Piller af uvis Alder, er ligeledes af smaa Mursten; den vestre af de to Buer har paa Vestsiden Udkragninger af samme Art som de ved Skibets Gjordbue omtalte.

Det stærkt skalmurede *Taarn* af Munkesten i Munkeskifte paa Syld af rejste Kampesten maa være omtrent jævaldrende med Østforlængelsen. Fordelt mellem Sylden og Skibets Tagfodshøjde sidder der ni Kridtstensbælter. I de fem nederste er Stødfugerne mellem de enkelte Kvadre markeret med Munkestens-Standere, nøjagtig som i Koret, og et lignende Bælte ses godt 1,5 m under Glamhullerne. Taarnrummet, der ind til Skibet har en bred, spidsbuet, til begge Sider falset Arkade, dækkes af et i Væggene indbygget, simpelt Krydshvælv. Mod Nord er der en Helsten dyb Fladbueblænding, forskudt mod Øst af Hensyn til Taarntrappen; spidsbuede og betydelig bredere Blændinger ses mod Vest og Syd, hvor de omrammer hver sit ommurede Spidsbuevindue. Det med Pulttag dækkede, samtidige Trappehus paa Nord-siden er stærkt skalmuret; nederst er Underdøren, øverst Savsnit-Gesimsen helt fornyet. En lille Glug er afdækket med en Rundbue, skaaret i en Kridt-kvader. Taarntrappen drejer til højre om en rund Spindel, der forneden er af Munkesten, højere oppe af Kridt; Loftet er af fladbuede, udkragede Binderstik. Den lige gennemløbende Overdør har i sin vestre Vange en lille, for-

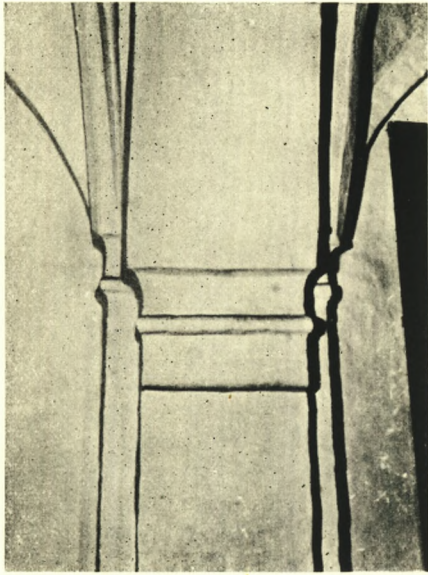


Fig. 4. Gladsakse. Hvælvingspille (S. 358).



Fig. 5. Gladsakse. Romansk Portal i Vaabenhuset (S. 358).

oven aftrappet Gemmeniche; dens Fladbuestik har affaset Underkant. I Mellem-Etagens Vestvæg er der to, vestligt i Sydveggen een smal Glug, indvendig afdækket af Klokkestokværkets Murlægter, udvendig aftrappede. I Klokkestokværkets Vægge ses et Kridtstensbælte og umiddelbart herover, med Overkanten o. 50 cm over Gulvet, et Rulskifte, der maaske markerer en Standning i Arbejdet. Murværket over Rulskiftet bestaar i hvert Fald af Sten, der i Farve og Størrelse adskiller sig fra dem i Mellemstokværket. Glamhullerne, af hvilke der er to tæt sammenstillede til hver Side, er spidsbuede og falsede.

Taggavlne er ens, med ni stigende Højblændinger, der foroven afsluttes med Aftrapninger og deles af en kort Halvstens Hængestav, hvis to nedre Aftrapninger har skraat afskaarne Hjørner, Kamtakkerne, der i Tal svarer til Blændingerne, er en Del ommurede. Paa Tagryggen en Vindfløj med Smedejernsvolutter, Kugle og Fløj fane, i hvilken Cifrene 1744 og tre Bogstav-Spor, vistnok: ? N.N.

Vaabenhuset foran Norddøren er af Munkesten i et udefinerbart Forbandt, hvis store Uregelmæssighed ikke udelukkende kan skyldes senere Udbedringer. Flankemurenes Vinduer og udkragede Savsnitsgesimser er moderne, og Gavlen, hvori den omtalte romanske Portal sidder, er skalmuret med nye Munkesten. Ny er ogsaa Taggavlen, der har 5 stigende, foroven aftrappede Højblændinger og yderst til hver Side et lille, fordybet græsk Kors. Svarende til Blændingstallet er der 7 Kamtakker. Den ældre Gavl, der kendes fra Synsforretningen 1861 og en Opmaaling fra 1864, var mindre stramt komponeret. Midtblæn-

dingen manglede, i Stedet sad her, i Tagfodshøjde, det til Portalen hørende Tympanon, og Yderblændingerne var bredere, med fladrundbuede Afdækninger som i Korgavlen. De korsformede Smaablændinger manglede; Dekorationens Fordeling harmonerede slet med Takten i Kamtakkerne, af hvilke der ogsaa dengang var syv. Som Gavlen stod i 1864, var den sikkert forkludret ved senere Flikmuringer. Blændingernes Fladrundbuer tyder dog paa Renaissance-tid, og da Vægnicheerne i det Indre — to i hver Langmur — er afsluttet paa samme Maade, er det sandsynligt, at Vaabenhuset som Helhed stammer fra Tiden 1550—1650.

Langhusets i Brug værende Vinduer, fire mod Syd, to mod Nord, i det romanske Skib af Kridt, men ellers af moderne Munkesten, alle rundbuede og falsede til begge Sider, er moderne og sikkert fri Gengivelser af et ældre Sæt fladrundbuede Vinduer; disse var endnu bevaret o. 1864 og stammede vel senest fra en Hovedstandsættelse 1737, til hvilken der blev givet Over-slag af Universitetsprofessor i Matematik J. F. Ramus (Rgsk.). Moderne er ogsaa en lille Præstedør mod Nord i Østfaget — en Forgænger, fra 1800'rne, sad o. 1864 lidt østligere — samt Langsidersnes Bloktandgesimser af Kridt. Kirken, der endnu o. 1864 var kalket rødbrun med hvide Blændinger, staar nu med blankt Murværk. Af Tagværkerne er Taarnets oprindeligt, af Eg, med Dragerstol, Konger i Gavlfagene og to Lag Hanebaand (Nummerering: Stik med Huljærn), Langhusets og Vaabenhusets er moderne, af Fyr. Kirken er hængt med Vingetegl.

INVENTAR

Alterbordet er nyt, af smaa Mursten. Paa Østsiden ses dog et forsænket Felt, 114 x 138,5 cm, 92 cm fra Østvæggen, sat af Munkesten i Munkeskifte over en bindig, af Marksten bestaaende Sokkel. Stenene, der er gamle og har Spor af Hvidtning, stammer sikkert fra det gamle Alterbord, der i Midten af forrige Aarhundrede flyttedes bort fra Østvæggen⁸.

†*Alterklæde*. 1784 anskaffedes et nyt Alterklæde af 14 Alen Pompadour-Fløj med Guldgalioner og Foer af Kattunlærred (Rgsk.).

Altartavlen er et Triptykon af Eg fra 1849 med Malerier, i Midtfeltet den hellige Familie, i Fløjene Brystbilleder af David og Johannes Døberen, signeret J. Roed 1849. Ifølge Regnskabet kostede Malerierne 1300 Rdl.

Den tidligere *Altartavle*, af hvilken Rester er fastspigret paa Skibets Vægge, omtales allerede 1833 som »brøstfældig og upassende«. Den har været af lutheransk Fløjtype fra o. 1575. De to Fløje er helt bevaret, 224 cm høje og 99 brede, hver med to Felter i renaissanceprofilerede Rammer; desuden findes to mindre Fyldinger af Midtskabets fire, 108,5 x 79,5 cm. Rammeværket har



C. A. J. 1914

Fig. 6. Gladsakse. Døbefont
(S. 364).



C. A. J. 1914

Fig. 7. Gladsakse. Gravsten 1662 over Michel
Sørensen Lemvig (S. 370).

ny Egetræsaadring; i Felterne gammel, gylden Skrift paa sort Bund, dels Kursivversaler, dels Fraktur med rige Initialer. Paa nordre Fløj øverst Fader-vor paa Latin, nederst paa Dansk; søndre Fløj indeholder de ti Bud, Felterne fra Storstykket Fragmenter af Trosartiklerne og Nadverordene.

Altersølv. Kalk fra 1930 med Københavns Bystempel og Mestermærke for J. H. Paulsen. Disk med samme Stempler. *Oblatæske* 1835 med Københavns Mærke og Mestermærke J. M. (Olrik 285). *Vinkande* 1862, ny-gotisk, med Københavns Bystempel 1862 og Mestermærke for P. Hertz. Fra 1810 og til 1929 havde Kirken en barok *Kalk fra 1728 med rund, profileret Fod, balusteragtigt Skaft og stort Bæger med graveret Kursiv: »Christian Sehestedt, Charlotte Amalia Gerstorff A^o Chr^u 1728«. Denne Kalk stammede fra Gesandtskabskapellet i Paris og kom til Danmark 1810 ved Kapellets Ophævelse; her blev den 1812 overladt Gladsakse Kirke »indtil videre«⁹, da Kirkens Vasa sacra var blevet stjålet 1809. 1929 blev Kalken atter overladt den danske Menighed i Paris. — En Gang tidligere har Kirken været uheldig med sine Sølvdar, idet en Regnskabspost 1749 lyder: En ny Kalk og Disk i Stedet for dem, der opbrændte, 35 Dir. 4 Mk. 10 Sk.

Sygekalk 1849, 11 cm høj. Den runde Fod, der er bukkeldrevet, gaar i eet med Skaft og Knop; Københavns Bystempel og Mestermærke for P. Hertz.

Senere paaloddet *Oblatæske* med graveret: »Gladaxe«. Moderne *Vinbeholder*, afpasset til Bægeret, stemplet: P. Hertz og Lødighedstal.

Alterstager, sengotiske, fra o. 1550—75, forskelligt profilerede og med hver sit indslaaede Bomærke. Den ene, hvis Mærke ligner to modvendte og krydsende V'er, er 47 cm høj, hviler paa tre Ben, har enkelt profileret Fod og Lyse-skaal, begge ret dybe, samt tre skarpe Ringe om Cylinderskaffet, den midterste størst. Den anden, hvis Mærke er en lodret Streg overskaaret af to næsten vandrette (sml. S. Jørgensbjerg S. 108), er 46,5 cm høj, har ligeledes tre Ben, blødt profileret Fod- og Lyseskaal samt tre svagt rundede Skafringe, den midterste med sideløbende Smaarundstave.

Alterkrucifiks af Bronze, »efter Jerichau«, anskaffet 1854 for 100 Rdl. (Rgsk.).

†*Korgitter* fandtes endnu 1845 (Synsprotokol).

Font (Fig. 6), romansk, af Granit, Tvm. 82 cm, sml. Store-Maglebys (S. 312).

Daabsfad af Tin, anskaffet 1799 for 6 Dir. (Rgsk.); det har tunget Kant og hvælvet Bund, hvori der er graveret et Kors.

Det tidligere **Daabsfad*, af sydtysk Arbejde fra o. 1550 med Bebudelsen, er nu i Vestre Fængsels Kapel.

Daabskande (sml. Fig. 6) af Tin fra 1858 (Aarstallet nu forsvundet).

Prædikestol (sml. Fig. 8), københavnsk Arbejde i Høj-Renaissance og ligesom Stolen i Herlev (S. 385) nærbeslægtet med Prædikestolene i Hellested o. 1611 og Haarlev 1613 (begge Præstø Amt, se DK S. 420 og 336), og for største Delen af samme Billedskærer, muligvis Engelbret Chastesen (Karstensen). Stolen har fire Fag. I Storfelternes Arkader staar Reliefstatuetter af de fire Evangelister, af hvilke den magre Lukas, hvis Kappe ligger som en Hætte over Hovedet, og den unge, haarfagre Johannes nøje svarer til de samme Figurer paa de to ovennævnte Stole fra Præstø Amt. Arkaderne bæres af toskanske Pilastre med Profilkapitæler; over Buetoppen en kasetteværksprydet Konsol, hvorfra der hænger lillieagtige Flige. I det omkringløbende Rammeværk er der indlagt Felter af lysere Træ, kantet af sorte Striber, og i Buevinklerne er der runde »Perspektivhuller« (sml. Fig. 8). Paa Hjørnerne staar frie Hermer med joniske Kapitæler og ret varierende Skafter med Kasetteværk, Masker, Frugtklaser og Tøjguirlander, tre Kvinder og to Mænd; af disse er ialfald de to (paaklædte) Kvindehermer med Opstoppernæser udført af en anden Haand end Evangelistfigurerne og af samme Billedskærer, der har udført Altertavlen i Tranekær og Prædikestolen i Onsbjerg, begge Samsø. Gesimsfrisen er glat, uden Krumknægte, Postamentet har Felter, hvis Smalsider ender i Buetunger; paa Fremspringene sidder varierende Vrængemasker. De drejede Knapper under Hjørnerne samt hele Foden er ny. Opgangen har et oprindeligt Panel, hvis vandrette Led svarer til Stolens. Pilastre har profileret Hals, skællagt Skaft og kassetterede Postamentfrem-



K. M. 1943

Fig. 8. Gladsakse. Detail af Prædikestol (S. 364).

spring. Af Døren er bevaret en af Sideposterne med riflet, toskansk Pilaster, Gesimsen samt Topstykket med gennembrudt, slynget Kasetteværk og kronet af tre Topspir. Det anselige Rygskjold har et Arkadefelt svarende til Stolens, og heri er Universitetets Vaaben skaaret: Konge over et Kartoucheskjold i Renaissanceform med dansk-norsk Mærke. Den samtidige Himmel er sekskantet. Paa Undersiden findes et vistnok moderne »Jehova-Øje«, oprindelig er derimod en Kvartrundstav med Kasetteornamenter. Topkartoucherne har fremspringende Englehoveder og Spir som Døren.

Stolen staar nu dels renset, dels brunmalet, med gyldne og sorte Lister. I Postamentfelterne er nymalede Evangelistnavne, i Frisen Joh. 8,51. Paa Rygskjold og Himmel er der malet Intarsia, og i disse Dekorationer ses paa Himmelens Underside malet: 1646. Cifrene har ikke gammel Karakter og henyder formodentlig til et wStafferingsaar. 1840 var Prædikestolen i København for at restaureres (Synsprotokol).

Stolestaderne (Fig. 12) er fra Begyndelsen af 1600'rne. De to østligste Gavle



K. M. 1943



E. M. 1943



E. M. 1948

Fig. 9—11. Gladsaxe. Hoveder fra Stolestadegavl (S. 366).

har hver to kannelerede Halspilastre med firkantet Brystbosse og Profil-kapitæl, derover et Frisefelt med Kasetteværk og et kartouchesvunget Topstykke med Barnehoved (Fig. 9—11). De tilsvarende Døre har Arkader med Fladsnitranker og toskanske Kapitæler. Staderne herefter har lignende Topstykker, men ingen Pilastre; i selve Planken er skaaret Frisefelt og Hængeornament. Dørene har glatte Felter. Paa tolvte Stadegavl fra Øst forsvinder Hovederne, og de vestligste Stader er helt glatte. Træværket er malet blaa-graat, Udskaeringerne i lysere Farve, efterlignet paa de glatte Stader. I det mindste de udskaarne Stader er af Eg.

Endnu 1914 fandtes en sengotisk *†Degnestol* af Fyr, fra o. 1550. Pulten havde paa Forsiden tre glatte Felter i Rammer, som dels var høvlet med sengotiske, dels med Karnisprofiler, mens det nederste Rammestykke kun havde Skraakant. Gavlene var glatte, med rundet Stav langs Kanterne, foroven tresidet afsluttede. Et af Bænkens Gavlstykker havde foroven Vifteroset i Ungrenaisancemaner.

Krucifikser. 1) Fra Renaisancetiden. Figuren er 105 cm høj, ret plumpet skaaret. Øjnene er lukkede, Brynene rynkede, Overskægget snoet opad; skraa Arme, krumme Ben. Malet med Legemsfarve. Over østligste Gjordbue.

2) Af Eg, anskaffet 1862 for 103 Rdl. (Rgsk.).

Lysekrone skænket 1723, men sikkert noget ældre. Otte anselige Arme med Delfinhoveder paa Midten og derover otte Pyntearme med rosetformede Skaale og drejede Spir. Topfiguren er en romersk Kriger. Under den store Hængekugle en klaseagtig Spids. Paa Kuglen graveret Aarstal samt Versaler: »Til Guds Ære er denne Kronte til Kierkens Brug og Zieradt foræret af Søfren Nielsen Lemvig tillige med sin Hustru Anne Ericksdatter. Han var Sogne Degen til Gladsaxe og Herl(«)vs Menighed udi 45 Aar. Han død(«) i sit Alders 80. Aar«.

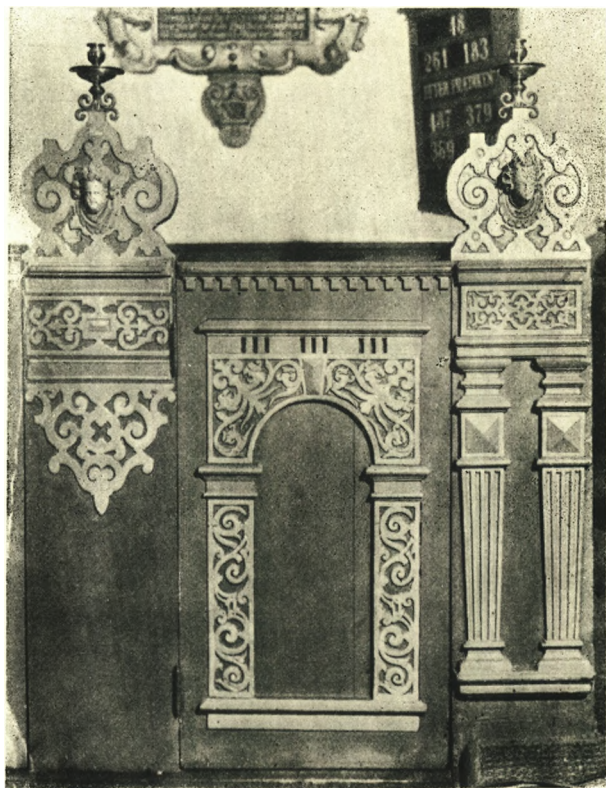


Fig. 12. Gladsakse. Stolestade (S. 365).

Klokker. 1) 0. 1450, støbt af Jacob Jode. Om Halsen et dobbelt Skriftbaand med Minuskler: »Help Got mit dyner Gnade, Dat my din Werk wol gherade, Amen. O rex glorie, Christe, veni cum pace, Amen. Goten tome Sunde bi mi Jacob Iode«; Slutningen maa oversættes: »Støbt i Stralsund hos mig, Jacob Jode«. Støbernavnet og Stralsunds Vaaben, en Pil i et Skjold, er anbragt neden under Indskriften. Alle Hankene har dobbelte Tovstave. Tvm. 90 cm. (Uldall 182).

2) 1768, støbt af M. C. Troschell. Om Halsen mellem Randlister og Akantusbladærækker Versaler: »Soli Deo gloria. Me fecit M. C. Troschell Hofklockengieser in Copenhagen« (»Gud alene Æren. Mig gjorde etc.«). Paa Legemet: »Glatsacksis store Kirckis Klocke Anno 1768«. Hankene er stærkt svungne. Langs Mundingen løber en bred Bort af Akantusblade. Tvm. 108 cm. — I Regnskabet for 1766 meddeles det, at den største Klokke er revnet og maa omstøbes, da den er af slet Malm og ikke kan hjælpes. Den nye Klokke kan godt gøres mindre end den, der før var den mindste, hvorved Penge kan spares.

Ved Klokkeskatten 1528 afleveredes een †Klokke »og Jernet med«.

GRAVMINDER

Epitafier. 1862 blev fire Epitafier restaureret. 1905 genrestaureredes de tre bevarede¹⁰.

1) O. 1619. Samuel Thomæsøn, kaldet 1611 fra Vor Frue Kirke i Kiøbenhavn, hvor han var Medtjener i 14 Aar, til Sognepræst i Gladsax og Hærløf Sogne, ialt 9 Aar, og Hustru Karen Olesdatter, død i sin Alders 31. Aar

1. Aug. 1619. »Same Aar 9. Augusti udi hans Alders 49. Aar sagde hand dene Verden gode Nat«; gift i 16 Aar (ni Børn, to Sønner og syv Døtre). Det stærkt medtagne lille Træepitaf flankeres af to glatte Rammestykker, foran hvilke der sikkert har staaet frie Søjler eller Hermer mellem det fremspringende Postament og den tilsvarende Gesims, der har Tandsnit-Æggestav over Frisen samt Rester af Krumknægte; over disse to kantede Top vaser. Af det ødelagte Maleri, paa Træ, aner man en knælende Mand, to knælende Kvinder og nogle Smaabørn. Paa Frisens blaa Bund er malet de afdødes Skjolde og Initialer samt: »Gud vil og kan« paa Latin. Paa Korets Sydvæg.

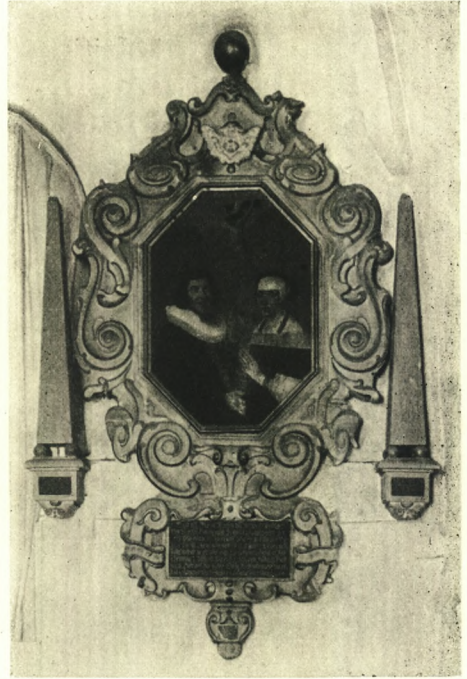
2) (Fig. 13). O. 1653. Hans Nielsøn [Sæby]¹¹ (sml. Gravsten Nr. 2), kaldet fra Vor Frue i Kiøbenhavn 1619 og indsat S. Mikkelsdag som Sognepræst her, og Hustru Malene Andersdaatter, som blev begravet Mandag 20. Maj 1650, »der de haffde leuet samen 34 Aar 2 Maan.«; han døde 24. Okt. 1653. Midtfeltet, en rektangulær Stentavle, indfattes af en Sandstensramme, der hviler paa en til Siderne udkragende Undergesims, hvorunder en Barokkartouche og to svævende Engle, og nederst en Englehovedkonsol. Ved Storfeltets Sider staar to kvindelige Statuetter, Tro og Haab. Øverst krones Epitafiet af en buet, brudt Gavlf, hvori Jesusbarnet staar med Verdenskuglen. I Storfeltet er øverst malet en knælende Mand med graat Haar og Skæg, Pibekrave og sort Kappe, samt en knælende Kvinde i sort, med opstaaende Krave, hvidt Hovedlin og sort Sniphue, og mellem dem en lille Fremstilling af Kristi Opstandelse. Herunder religiøs Skrift og Gravskriften med gylden Fraktur paa brun Bund. I Hængekartouchen religiøs Indskrift. Stenen er rensat og har partiel, ny Forgyldning. Paa Korets Nordvæg.

3) (Fig. 14). O. 1675. Mikkell Sørensen Lemvig¹². »Gud till Ære oc Kircken till Prydelse haffuer Her Mickel Søffrensen Lemwig, Sognepræst her til Gladsax oc Hærløf Sogner, med sin k. Hustrue Lucia Svendsdaatter till en christelig Ihukom(m)else ladet opsette oc bekoste dette Epitaphium, hand er fød i Lemwig i Jutland Aar 1622 1. Novemb, kaldet til Gladsax oc Hærløf Aar 1650, døde Aar 1690 d. 11 (!) Marty.« Hun er fød i Kiøpinge Præstegaard i Skaane 1612, døde 1676 24. Octbr.« Anseligt Sandstensepitaf med barok Ornamentramme, foroven med Englehoved og kronet af Topkugle, forneden med Hængekartouche, hvorunder en lille Konsol. Epitafiet flankeres af to fritstaaende, slanke Obe-



K. W. 1943

Fig. 13. Gladsakse. Epitaf over Hans Nielsen Sæby, død 1653 (S. 368).



C. A. J. 1914

Fig. 14. Gladsakse. Epitaf o. 1675 over Mikkel Sørensen Lemvig (S. 368).

lisker. Rammen omslutter et ottekantet Storfelt, indfattet i en profileret Træramme med Maleri paa Lærred, 115 x 81 cm, af de to afdøde, han barhovedet, i Præstekjole med Pibekrave, hun med hvidt Pandelin, sort Hue, der bukler ud i Nakken og kort, hvidt, gennemsigtigt Skulderslag, gennem hvilket man ser den sorte Kjoles Skulderstropper samt et gult Halsbaand (eller Kæde); Ærmerne er hvide. Karnationen er kraftig og skarp. Øverst i Billedet ses en lille Fremstilling af den korsfæstede i Skyer. Gravskriften staar med gylden Kursiv paa en sort Stenplade i Hængekartouchen. Paa Nordvæggen i nord-østligste Fag.

†*Gravfaner*. Ifølge Indberetning til Hofman fandtes i Kirken tre Faner over svenske Officerer, der var faldet under Københavns Belejring, men Fanedugen var næsten gaaet til af Ælde. Den bedst bevarede var over Major Jacob Klingmejer, saaret 15. Aug., begravet 8. Dec. 1658¹³.

Gravsten. 1) 1619. Samuel Thomesen og Hustru Karen Olufsdatter, begge døde i August Maaned »paa otte Dags Tid med deris Daater Lene«. Rødlig Kalksten, 187 x 91 cm, med fordybede Versaler. Foroven paa Stenen et Dødningshoved i Cirkel. I Taarnrummets Gulv, under Orgelet.

2) O. 1653 (sml. Epitaf Nr. 2). »I H S. Sallig Mester Hans Nielsøn Sæby oc Malene Anders D. ligger her begrafne«. Graalig Kalksten, 58 x 58 cm, med

fordybede Versaler. Stenen er sikkert bekostet af Mikkel Sørensen Lemvig, da hans sammenslyngede Initialer findes under Gravskriften. I Vaabenhuset.

3) O. 1654. Christense, født i Gudmantorp af hæderlige Forældre, hendes Fader var Hr. Hans Hansen, Sognepræst der sammesteds; hun døde i sin Alders 12. Aar og blev begravet 15. Sept. 1654. Under Gravskriften Pastor Lemvigs Initialer. Rødbrun Kalksten, 81 x 58 cm, med fordybede Versaler. I Vaabenhuset.

4) 1662. Veiel OufTvesøn og Hustru Mette Anders D. Lemwig og Barn Boel Veiels D. 7. Febr. 1662. Under Indskriften Pastor Lemvigs Initialer. Graalig Kalksten, 84 x 57 cm, med fordybede Versaler. I Vaabenhuset.

5) (Fig. 7). 1662 (sml. Epitaf Nr. 3). Hr. Michel Søfrensøn Lemwig, som Aar 1650 blev kaldet til Gladsax og Herløf Sogne, død 3. Marts 1690 i sin Alders 68. Aar, og Hustru Lucia Svensdaatter, som døde 1676 i sin Alders 64. Aar. Senere er tilføjet Gravskrift over Præstens anden Hustru: »1688, 31. January er salig Elizabet Michels Datter Frei Her Michels i Gladsaxe begrafven i sin Alders 61. Aar«. Ølandsk Kalksten, 219 x 149 cm, med fordybede Versaler, helt fyldt med Ornamentik og Indskrifter, meget velbevaret. Fladen er vandret delt i et større Midtparti og to smallere Endefelter. I Hjørnerne store Bøjleovaler med Indtoget i Jerusalem, Korsfæstelsen, Gravlæggelsen og Opstandelsen; mellem de nedre et liggende Bøjlefelt med Englehoved og den anden Hustrus Gravskrift, mellem de øvre et større Felt, der skyder sig ned i Midtpartiet; det er trekløveragtigt afsluttet foroven og indeholder en Fremstilling af Kristus i Persekarret. I det udstrømmende Blod svømmer to Hjerter. Herunder er der et ottekantet Felt med den oprindelige Gravskrift, flankeret af Portrætfigurer af Præsten og den første Hustru, staaende under kartoucheagtige Bueslag. Om nogen større Portrætlighed med Epitafiemalerierne er der ikke Tale. Bunden er overalt prikhugget. Langs Randen Skriftsteder paa Latin: 1. Cor. 2,2, Esa. 40,6, Job. 19,25, Zach. 9,9. Paa Rammen om Fremstillingen af Persekarret staar: »Esaïæ Cap. 63 Vers 3 leg traadde Persekar« etc. Stenen er fra samme Værksted som Broderen Mads Sørensen Lemvigs Sten i Lundforlund¹⁴ (Slagelse Hrd.).

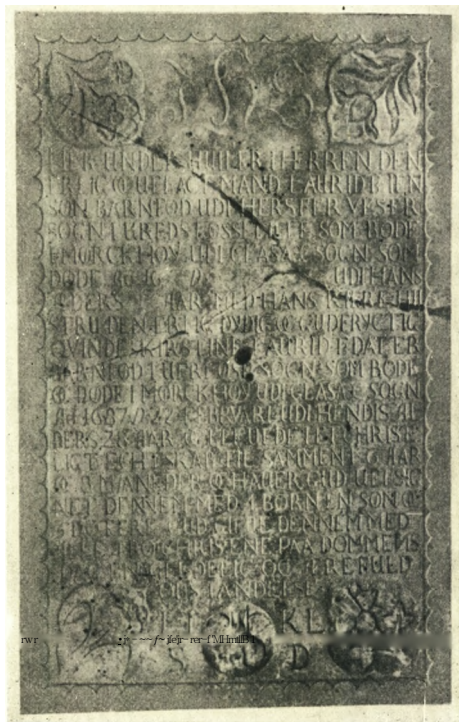
6) 1677. Peder Jensøn, som boede og døde her udi Mørcke (Mørkhøj) udi sin Alders ?? Aar, med sine tvende, gudfrygtige Hustruer Anne J[ens]datter, død 34 Aar gammel, og Margreta Laufridsdaatter, død □; under Indskriften Aarstallet for Stenens Tilvirkning. Rød Kalksten, 155 x 96,5 cm, med fordybede Versaler og enkelte Skønskriftsbogstaver i Navnene. I Hjørnerne Relief-rosetter. Nu samlet af mange Stumper og opsat i Vaabenhuset.

7) 1680. Laurids Jensen, som boede og døde i Mørcke i sin Alders 42. Aar, og Hustru Ludsie Jør[gensdatter], som døde . . . (otte Børn). Under Indskriften Aarstallet for Stenens Tilvirkning samt Mandens Bomærke og Initialer.

Rød Kalksten, 155 x 89,5 cm, med fordybede Versaler. I Hjørnerne Barokblomster i symmetriske Felter, mellem de nedre Kranie paa Timeglas. Opstillet i Vaabenhuset.

8) (Fig. 15) O. 1687. Lauridtz Jensen, født i Herstervester (!) Sogn i Vredsløsselille, boede i Mørkhøj i Gladsax Sogn, død 16 □, og Hustru Kirstine Lauridtzdatter, født i Verløse Sogn, boede og døde i Mørkhøj 22. Febr. 1687, i hendes Alders 28. Aar. De var gift i 6 Aar, 8 Mdr (een Søn og tre Døtre).

Rød Kalksten, 155 x 89,5 cm, med fordybede Versaler. Stenens Rand ledsages af runde, mod Skriftfeltet vendende Tunger. I Hjørnerne Barokblomster i symmetriske Felter, mellem de nedre Cirkel med Timeglas paa Kranie, mellem de øvre et stort Jesumonogram med Fraktur. Opstillet i Vaabenhuset. ^{Fig. 15-} Gladsakse. Gravsten o. 1687 over Laurids Jensen (S. 371).



K. W. 1945

9) 1728. Søfren Nielsen Lemvig og Hustru Anna Eriksdatter, gift i 36 Aar. »Hans Embede og Alder sees paa ovenhengende Lysecrone«. Hun døde 24. Aug. 1725 i sit 81. Aar. »Denne Ligsten er given A°1728 de salige afdøde til een Almindelse og af dend som ønscher dem een glædelig Opstandelse X. Hunter«. Graa Kalksten, 199 x 101 cm, med fordybede Versaler. Ligger i Taarnrummets Gulv, under Orgelet.

10) O. 1772. Christine Stampe. »I denne Urte-Gaard hviler det Jordiske af Sognepræstens for Gladsax oc Herløv Her Nels Foss Heinings kiere Hustrøe Christine Stampe«, født 1721, gift 1742, Moder til to Sønner og to Døtre (tre døde), død ... 1772. Graa Kalksten, 160x100 cm, med fordybede Versaler. Det ornamentale Udstyr, Hjørnerosetter med den opstandne Kristus mellem de øvre og en Cirkel med Forkrænkighedssymboler mellem de nedre, viser, at en ældre Sten, fra o. 1650 og vistnok fra samme Værksted som Anders Pedersens i Herlev (død 1657, sml. S. 389), er genbenyttet. Paa Kirkegaarden, rejst op ad Skibets Mur.

KILDER OG HENVISNINGER

Regnskaber 1732—1824 (RA). — Oplysninger om Udgifter til Universitetets Landsbykirker 1838—92 (RA). — Præsteindberetning til Hofman 1759, Bl. 21 (LA). — Præsteindberetninger til Thura 1773. S. IIv (NM). — Synsforretninger 1799—1839, 1840—79 (LA), 1861 (NM). — Museumsindberetning af J. B. Løffler og M. Mackeprang 1899, G. A. Jensen 1914, E. Moltke, C. G. Schultz og Kirsten Weber-Andersen 1943.

P. B. Grandjean: Gravskrifter fra Gladsaxe Kirke, i Kirkehist. Saml. 5. R. IV, 389—92. — Chr. Heilskov: Personalhistoriske Indskrifter i Sokkelunds Herred, i AarbKbh. 1917. S. 87—89.

Opmaalinger af Hofmann 1864 (NM). — Mogens Clemmensen: Notebog med Bygningsbeskrivelse 1914 (NM).

¹ Henning Matzen: Københavns Universitets Retshistorie 1479—1879. II, 317.

² S. R. D. VII, 112. ³ Nemlig 100 Mark i Kost, 139 i Arbejds løn (Danske Magazin. 3. Række, S. 69 og 73). ⁴ Rgsk. 1541, 1543, sml. R. Mejborg: Borgerlige Huse, særlig Københavns Professor-Residentser. 1881. S. 29. ⁵ Dänische Bibliothek II (1738), S. 38. ⁶ M. Mackeprang: Skaansk Indflydelse paa romanske Landsbykirker i Nord- og Østsjælland, i Aarb. f. nord. Oldkynd. og Historie. 1914. S. 164 f. ⁷ Opmaalinger af Hofmann. ⁸ Synsprotokol 1854. ⁹ M. P. Friis: Det danske Gesandtskabskapel i Paris. 1928. S. 50 f. ¹⁰ Ved Konservator S. Rønne. ¹¹ Danske malede Portrætter IX, 76. ¹² Smst. S. 77. ¹³ Præsteindberetning til Hofman. ¹⁴ DK. Sorø. S. 708.



Fig. 16. Gladsaxe 1809.